

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Uttalelse til høring av revisjonsdokument for reguleringen av Bleiksvatn og Storelva i Andøy kommune

Fylkesmannen viser til høringsbrev av 18.05.2011 fra NVE vedlagt revisjonsdokument utarbeidet av Sweco på oppdrag fra konsesjonæren Andøy Energi AS.

Bakgrunn

Andøy kraftlag fikk ved kongelig resolusjon av 31. mars 1949 tillatelse til å regulere Bleiksvatn på Hinnøya 4,25 m (108,75 moh -104,50 moh) ved 1 m senking og 3,25 m oppdemming. Etter en planendring ble reguleringsreglementet endret den 27.11.1952 slik at HRV ble satt til 108,25 moh og LRV til 104 moh. Andøy Jeger- og fiskerforening fremmet i brev av 28.04.1999 krav om revisjon av konsesjonsvilkårene. NVE besluttet i brev av 22.09.2009 at konsesjonsvilkårene kunne revideres.

Konsekvenser av utbyggingen på fiskebestandene

I motsetning til ved de fleste nyere konsesjoner ble det ikke stilt krav om slipp av minstevannføring da det ble gitt tillatelse til regulering av Bleiksvatnet. Dette betyr at den ca. 2 km lange elvestrekningen mellom inntak og utløp av kraftverket har vært tilnærmet tørrlagt det aller meste av tida etter at kraftverket ble bygd. Tørrelleggingen av denne elvestrekningen, samt damkonstruksjonen i utløpet av Bleiksvatnet, har ført til at laks, sjørøret og sjørøye, som før reguleringen kunne vandre opp i Bleiksvatnet, har blitt forhindret fra dette i over 60 år. Samtidig har elvestrekningen mellom Bleiksvatn og utløpet av kraftstasjonen blitt tilnærmet eliminert som produksjonsområde for fisk. Det hevdes fra lokalt hold at vassdraget før utbyggingen hadde en betydelig sjørøyebestand som hadde sine gyte- og oppvekstområder i Bleiksvatnet. Som en konsekvens av utbyggingen er sjørøyebestanden tapt/utryddet.

Manglende omløpsventil og minstevannføring har ved driftstans på kraftverket ført til brå vannføringsfall i elva nedstrøms kraftverket og sannsynligvis stranding av fisk.

Erosjon/utvasking fra reguleringsmagasinet har ført til at finkorna masser (sand/silt) har blitt spylt ut i elva fra grava før turbinene, og sedimentert på gyte- og oppvekstområdene nedstrøms kraftverket. Dette tetter igjen hulrommene mellom steinene og reduser dermed skjuleplassene for ungfisk (ref: Halvorsen 1996).

Som en følge av reguleringen er lakse- og sjørretbestanden i Storelva betydelig redusert. I følge Lakseregisteret (www.lakseregisteret.no) er bestandene plassert i kategori 4a Redusert bestand (betydelig redusert ungfiskproduksjon > 25%).

Selv om det ikke har vært tatt opp som tema i revisjonsdokumentet må det også antas at produksjonsforholdene for stasjonær ørret og røye i Bleiksvatnet har blitt dårligere etter reguleringen pga av erosjon og tørrlegging av strandsonen med påfølgende redusert næringsproduksjon.

Andøy Energi AS har i løpet av de siste årene gjennomført tre selvpålagte tiltak som har gitt noe reduksjon i de negative effektene av utbyggingen på fiskebestandene og fisket:

- Manuell omløpsventil i tilknytning til kraftstasjonen.
- Gitter foran kraftverksutløpet samt lokk over utløpskanalen nær kraftverksbygningen. Dette har eliminert problemet med tjuvfiske i dette område.
- I følge Andøy Energi har lav kjøring av kraftstasjonen i perioder om sommeren ført til at det har vært tilstrekkelig vann for fiskeoppgang og tilfredsstillende fiskemulighet helt opp til kraftstasjonen stort sett hele fiskesesongen (juni - august).

Utredete tiltak

For å kompensere for negative effekter av utbyggingen på fiskebestandene og fisket er følgende tiltak utredet i revisjonsdokumentet:

Tiltak 1: Etablering av automatisk omløpsventil i kraftverket

Tiltak 2: Reetablere elvestrekningen mellom inntak og utløp av kraftverket som produksjonsområde for laksefisk.

Tiltak 3: Legge til rette for oppvandring og nedvandring av anadrom laksefisk til Bleiksvatnet.

Tiltak 4: Biologiske undersøkelser for å følge bestandsutviklingen og effekten av tiltakene.

Fylkesmannens vurdering og anbefaling

Vi støtter Swecos anbefaling om å gjennomføre tiltak 1, 2 og 4 og at tiltakene hjemles i endrede konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement. Vi stiller oss imidlertid tvilende til at anadrom laksefisk vil forsere fossepartiet ved en så lav minstevannføring som foreslått i tiltak 2 (0,04 m³/sek). Vi mener at det må slippes en "lokkeflov" minst tilsvarende 0,15 m³/sek (foreslått i tiltak 3) skal man få gytefisken til å vandre forbi fossepartiet til de potensielle gyteområdene i den øvre delen av elva. Skal man lykkes med å reetablere hele elvestrekningen mellom inntak og utløp av kraftstasjonen som produksjonsområde for laks og sjørret, er det avgjørende at man får gyting og produksjon av yngel både i den nedre og den øvre halvdel av denne elvestrekningen.

I tiltak 3 er det foreslått slipp av "lokkeflov" i perioden 1. august til 15. september. Vi tror denne perioden kan forskyves og kortes ned noe, til for eksempel 1. september - 1. Oktober, og fremdeles ha den nødvendige effekt. På bakgrunn av undersøkelser i andre vassdrag i regionen antar vi at laksen og sjørreten i Storelva i hovedsak gyter innenfor perioden 15. oktober – 1. november. Undersøkelser (videoovervåking) i nabovassdraget Roksdalsvassdraget i årene 2006 - 2010 indikerer at det meste av smolten i Storelva vandrer ut i løpet av perioden 15.5 - 20.6. I snitt ser det ut til at i underkant av 50 % av smolten har vandret ut per 1. juni (Lamberg et al 2011). Slipp av ekstra vann i utvandringstida for

smolten tror vi ikke vil være avgjørende. I denne perioden vil trolig snøsmelting i restfeltet bidra til tilstrekkelig vannføring slik at smolten blir ”trigget” til å vandre ut.

Vi er også usikker på om en så lav minstevannføring som 0,04 m³/sek resten av året vil være tilstrekkelig til å sikre overlevelse av yngel og ungfisk. Spesielt kan dette bli for lite i den øvre halvdel av minstevannføringsstrekningen, dvs ovenfor tilsiget av vann fra sidebekker. Det bør vurderes å øke den generelle minstevannføringen til for eksempel det dobbelte, dvs 0,08 m³/sek.

Vi er i likhet med Sweco usikker på om tiltak 3 vil føre til reetablering av en sjørøyebestand i vassdraget. Det er imidlertid sannsynlig at oppvandrende laks og sjørøret vil kunne benytte Bleiksvatnet som oppholdssted på sommeren, før den i gytetida bruker nedre del av elva innerst i vatnet eller slipper seg ned i Storelva for å gyte. Effekten av tiltak for å reetablere opp- og nedvandring av anadrom laksefisk til og fra Bleiksvatnet er etter vår vurdering såpass usikker at vi ikke finner det riktig å anbefale dette tiltaket som en del av revisjonen nå. Vi mener imidlertid at de nye konsesjonsvilkårene må inneholde vilkår som gjør det mulig å pålegge tiltak 3 dersom dette i framtida blir vurdert som aktuelt.

I forbindelse med at det lages en detaljplan for tiltak som skal lette oppvandringen forbi strykpartiet er det viktig at en planlegger andre aktuelle biotopforbedrende tiltak, for eksempel utlegging av gytegrus, graving av mindre kulper og utlegging av stein/steingrupper. Vi anbefaler at det utarbeides en biotopiltaksplan som omfatter både strekningene oppstrøms og nedstrøms kraftverket.

I kapittel 9 i revisjonsdokumentet er nedsementering av området nedstrøms kraftstasjonen gjennom tilførsel av sand og finpartikler gjennom utvasking fra Bleiksvatnet nevnt som en negativ effekt på fiskebestandene. Dette problemet er imidlertid ikke utredet nærmere i revisjonsdokumentet. I Halvorsen 1996 er også sedimentering av finkorna sedimenter på gyte- og oppvekstområdene nedstrøms kraftverket tatt opp som et problem. Etter våre opplysninger blir i dag finkorna masser ”spylt ut” i elva fra grava foran turbinene. Vi ønsker at det i de nye konsesjonsvilkårene blir stilt krav om at disse massene deponeres på land.

Vi forutsetter ellers at konsesjonens vilkårssett for tema naturforvaltning moderniseres til dagens standard. Dette betyr at konsesjonæren må kunne pålegges aktuelle biologiske undersøkelser (eks: yngel-/ungfiskundersøkelser, gytefiskregistreringer, prøvegarnfiske), biotopiltak m.m.

Med hilsen

Tore Vatne (e.f.)
seksjonsleder

Lars Sæter
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:

Andøy Jeger- og Fiskerforening, postboks 7, 8483 ANDENES
Harstad Turlag, postboks 227, 9483 HARSTAD
Lovik Fiske- og grunneierlag v/ Tor Ivar Grav, 8484 RISØYHAMN

Kopi per e-post til:
Direktoratet for naturforvaltning
Andøy kommune
Nordland fylkeskommune